

Oleatrium Zeytin ve Zeytinyağı Tarihi Müzesi

KUŞADASI - DAVUTLAR YOLU YAKININDAKİ MÜZEDE KRONOLOJİK KURGUDA EN ERKEN DÖNEMLERDEN CUMHURİYET DÖNEMİNE ZEYTİNYAĞI ÇIKARMA TEKNİKLERİ SERGİLENİRKEN MEKÂNDAKİ YAPI MALZEMELERİ DE ELE ALINAN DÖNEMİN DOKUSUNA UYGUN OLARAK DEĞİŞİYOR

H. İbrahim Alpaslan, Can Gündüz FOTOĞRAFLAR Ahmet Giliz

Zihinlerde bir tatil beldesi olarak yer etmiş Kuşadası aynı zamanda bir tarım yerleşmesi aslında. Özellikle 80'lerdeki "turizm patlaması"ndan önce bölgenin ana geçimi tarımdan, özellikle de zeytin ve zeytin ürünlerinden sağlanıyordu. Bunda 1912'de İtalyanlar tarafından kurulan, cumhuriyetten sonra kamulaştırılan ve TARIŞ'e devredilen Kuşadası sahilindeki zeytin fabrikasının da önemli payı var kuşkusuz. Bugün ne yazık ki Kuşadası kent merkezinde son kalan boşluk olan bu alanda çok katlı yapılaşmaya karşı Mimarlar Odası ve kentin dinamikleri büyük mücadele veriyor. Oleatrium, böyle bir arkaplanı olan coğrafyada zeytine ve zeytinyağına adanmış bir müze.

Geniş bir tarım işletmesinin Kuşadası-Davutlar yoluna yakın kısmında kurulan Oleatrium Zeytin ve Zeytinyağı Tarihi Müzesi'nin kurucuları Gürsel ve Hasan Tonbul organik tarıma ve özellikle zeytinciliğe gönül vermiş bir çift. Kuşadası'daki çocukluğu zeytinliklerde geçen ve Gürsel Hanım'ın ifadesi ile "zeytine aşık" olan Hasan Bey uzun zamandır topladığı tarihi materyalleri herkesle paylaşmak üzere bir müzeye dönüştürme fikrine kapılmış. 2007-2009 arasındaki hazırlık ve inşaat aşamalarının ardından müze 2009 yılı Ekim ayında hizmete açılmış. Şu anda özel müze statüsündeki tesis Kültür Bakanlığı denetimi ile hizmet veriyor.

3.000 metrekare kullanım alanına sahip müze yapısı bir yapının dönüştürülmesi ile değil sıfırdan inşa edilmiş. Kronolojik denebilecek bir sergileme kurgusunu içerecek biçimde

tasarlanan avlulu, U plan şemasına sahip yapı geleneksel formlara ve malzemelere referanslar taşıyor. Özellikle avlusu kullanılan malzemeleri, peyzajı ve renkleri ile neredeyse bir Roma evinin atriumunu andırıyor.

Mimari Proje Mimar Ali Genç'e ait. Ali Bey'in yanısıra Hamit Çam, Gürsel Hanım ve Hasan Bey'in de müze senaryosuna ve mekânlara dair hayalleri de yapının biçimlenmesinde etkili olmuş.

Müze mekânları önce otoparktan ana giriş holüne doğru yönelen, iki tarafında manolyaların ve zeytini bahçeden fabrikaya taşıyan araçların kronolojik sergisinin yer aldığı anıtsal yolla başlıyor. Geniş giriş holünün -ki burası gezinin sonlandığı hol aynı zamanda- bir tarafında zeytin ürünlerinin satıldığı bölüm varken diğer tarafında zeytinin Akdeniz'deki yolculuğunu görselleştiren bir harita yer alıyor. Duvarlarda Antik dönemden zeytin tarımı ile ilgili seramik resimleri yer alıyor. Kronolojik kurguda en erken dönemlerde yağın çıkarımı ile başlayan sergileme düzeni Antik Dönem'deki kullanım alanları ile devam ediyor. Daha sonra Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine doğru ilerlerken ahşap elemanların yerini metallere bırakması, insan ve hayvan gücünün yerini buhar ve elektriğin almasına şahit oluyoruz. Sergilemelerin sadece araçların sergisi olarak değil, cansız mankenlerin yardımı ile desteklenerek çalışma prensiplerinin anlaşılması üzerine kurulmuş olması her yaş ve (b)ilgi grubundaki ziyaretçilerin sergiden keyif almalarını sağlıyor.

Müzedeki üzüm ve şarap kültürüne ayrılmış sergilerin yanı sıra müze binasının dışında geleneksel bir un değirmeni de sergileniyor.

“KRONOLOJİK DENEBİLECEK BİR SERGİLEME KURGUSUNU İÇERECEK BİÇİMDE TASARLANAN AVLULU, U PLAN ŞEMASINDA SAHİP YAPI GELENEKSEL FORMLARA VE MALZEMELERE REFERASLAR TAŞIYOR”

Yerli turistlerin, haftasonu gezginlerinin ve meraklıların yanısıra yabancı turistlerin de yoğun ilgisini çeken müzenin ziyaretçi sayısı yıldan yıla artarken, müze devlet misafirlerini, ziraat odalarının ve diğer tarım kuruluşlarının konuklarını da ağırlıyor.

Organik tarım, zeytincilik ve zeytinyağı üretimi ile ilgilenmeye devam eden aile zeytinyağının tarihinin ev sahipliğinin yanı sıra uluslararası yarışmalarda ödül alan kalitede zeytinyağı üretmeyi de sürdürüyor. □

H. İbrahim Alpaslan, Dr. Öğretim Üyesi, DEÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Can Gündüz, Dr. Öğretim Görevlisi, İYTE Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

